

Перспективи подальших досліджень

Перехід до об'ємно-просторової організованості економічного забезпечення зростання енергії інноваційної культури вимагає, насамперед, гармонізації темпів використання інвестицій із темпами розвитку інноваційного процесу.

1. Завлин П. *Инновационный менеджмент: Справ. пособие.* – М., 1998. – С. 7–11. 2. Мельник Л. *Сутність інноваційного процесу і його види* // *Вісн. Нац. ун-ту “Львівська політехніка”.* – 2006. – № 562. – С. 122. 3. Валдайцев С. *Управление инновационным бизнесом: Учеб. пособие для вузов.* – М., 2001. 4. Семів Л. *Стратегія інноваційного розвитку держави та її вплив на людські ресурси* // *Регіональна економіка.* – 2003. – № 2. – С. 7–22. 5. Гронська Н.С. *Інноваційна діяльність у ракурсі “стріли часу”* // *Держ. наук.-техн. зб. – Івано-Франківськ, 1999.* – № 36, т. 7. – 359 с. 6. *Матеріали форуму “Наука, Інновації та розвиток регіонів”.* – Львів, 2005. – 257 с. 7. Туган-Барановський М.І. *Основи політичної економії.* – Львів.: Вид. центр Львів. нац. ун-ту імені Івана Франка, 2003. – 628 с. 8. Бажан Ю.М. *Необхідність інноваційної моделі економічного зростання для України* // *Розвідка і розробка нафтових і газових родовищ.* – Івано-Франківськ: ДТУНГ, 1999. – 359 с. 9. Дерлоу, Дес. *Ключові управлінські рішення / Пер. з англ.* – К.: *Наук. думка, 2004.* – 242 с. 10. *Рогожкин В.Ю. Эниология.* – Ростов н/Д: *Изд-во. Дон “ЭНИО”, 2002.* – 544 с.

УДК 330.341

С.Б. Довбня, Т.Л. Охлопкова

Національна металургійна академія України

МЕХАНІЗМ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

© Довбня С.Б., Охлопкова Т.Л., 2007

Розглянуті питання щодо необхідності проведення активізації інноваційно-інвестиційної діяльності. Запропонована комплексна методика оцінки інвестиційної привабливості підприємства та розроблено механізм інноваційного розвитку підприємств.

The article handles the problems related to innovation and investment activity increase. Complex methodical approach is put forward to determine the object investment attractiveness and elaborates mechanism innovational develops enterprises.

Постановка проблеми

Розвиток підприємства у динамічному й жорсткому конкурентному середовищі можливий лише за умови інноваційного характеру його діяльності, а також за інвестиційної підтримки інноваційних процесів. Останнім часом багато уваги приділяється питанням активізації інноваційно-інвестиційної діяльності, але новизна і складність цієї проблеми зумовлює невирішеність деяких актуальних науково-методичних питань, відсутність комплексного механізму інноваційного розвитку підприємств, а також методів стимулювання такої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

У спеціалізованій науковій літературі проблема інвестиційного забезпечення інновацій є пріоритетним напрямком досліджень. Ця тематика по-різному висвітлена у працях таких вчених, як С. Захарін, В. Василенко, Т. Ткаченко, А. Пересада, В. Бернс, І. Бланк, Н. Денисенко та ін. Однак певні теоретичні та науково-методичні питання залишились не вирішеними у повному обсязі і потребують ретельнішого та глибшого аналізу. Необхідним є удосконалення категорійного апарата, методик оцінки інвестиційної привабливості підприємства, механізму фінансового забезпечення інновацій тощо.

Постановка цілей

Метою роботи є удосконалення теоретичних та методичних підходів щодо активізації інноваційно-інвестиційної діяльності на основі методологічних досліджень основних чинників

інвестиційної привабливості підприємства, розробки комплексної методики її оцінки, а також формування механізму інноваційного розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу

Загально визнано і немає потреби в додатковому обґрунтуванні твердження, що саме інноваційна діяльність – це головне джерело суспільного прогресу, і саме вона має провідне значення у вирішенні проблем економічного, соціального й культурного розвитку. Впровадження інновацій дає змогу підприємствам оновити продукцію, підвищити її технічний рівень та конкурентоспроможність, збільшити обсяги реалізації, застосовувати енергозберігаючі технології, покращити матеріально-технічну базу підприємства, виконувати науково-дослідні роботи та підвищити науковість виробництва. Саме такий підхід забезпечить підприємству конкурентні переваги, допоможе зміцнити ринкові позиції та надасть можливість розвиватися на перспективу.

Водночас необхідно відмітити, що інноваційні впровадження у виробництво є досить капіталомістким процесом і потребує значних інвестиційних ресурсів. Тому актуальним завданням сьогодення є активізація інноваційної й інвестиційної діяльності підприємств.

Проте необхідно зазначити, що, незважаючи на постійну увагу як політиків, так і вчених до цих економічних категорій, на сьогодні в науковій літературі ще не сформовано єдиного визначення цих термінів. Це пояснюється, передусім, диференціацією поглядів на трактування самої сутності інновацій та інвестицій різних науковців. У зв'язку з цим існує необхідність в удосконаленні категорійного апарату інноваційно-інвестиційної сфери.

Звернемо увагу до першої складової, а саме: терміну “інновація”. Тривалий час цей термін розглядали як фактор науково-технічного прогресу і використовували винятково в сфері технології й техніки. На сучасному етапі це поняття набуло ширшого змісту і на сьогодні пронизує практично всі напрямки діяльності підприємства.

Вперше термін “інновація” був введений австрійським економістом Й. Шумпетером в роботі “Теорія економічного розвитку” ще на початку ХХ ст., і визначався як процес, що передбачає:

- введення нового товару, з яким ще не знайомий споживач;
- впровадження нового методу виробництва продукції, який раніше не використовувався в цій галузі;
- відкриття нового ринку збуту продукції;
- завойовування нового джерела сировини та напівфабрикатів;
- впровадження нової організаційної структури в будь-якій галузі.

Незважаючи на таке широке трактування сутності інновацій, в цьому разі не враховується можливість використання дій саме на удосконалення вже існуючих об'єктів. Крім того, не зазначена обов'язковість підвищення ефективності.

Виконавши аналіз існуючих підходів, варто відмітити, що деякі автори (Б. Твіст, А. Койре, П. Пінінгс, В. Макаров, Н. Лапін) визначають інновації як процес поступової трансформації ідеї (наукового дослідження чи розробки) в новий або поліпшений продукт, що користується попитом на ринку.

Згідно з іншим підходом (Ф. Валента, Ю. Яковець, Л. Водачек та ін.) інновації – це зміна в початковій структурі виробничого механізму. Причому цей процес стосується продукції, технології, засобів виробництва, професійної і кваліфікаційної структури робочої сили, організації.

Крім того, визначають інновації як результат впровадження нововведення з метою зміни об'єкта управління та отримання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного або іншого виду ефекту (А. Левінсон, С. Бешелев, Ф. Гуревич, С. Ілляшенко, О. Прокопенко).

Отже, термін “інновація” розглядається як процес, як зміна і як результат. Але, на думку авторів, перші два визначення більше стосуються і ближчі по суті до такого поняття: “інноваційна діяльність”.

Отже, вважаємо за доцільне розглядати інновації як результат інноваційної діяльності, поданий на ринку у вигляді нового або вдосконаленого продукту, технології його виробництва або застосування, методів управління на всіх стадіях виробництва та збуту товарів, який призводить до отримання певного позитивного ефекту підприємствам, що їх використовують.

Якщо звернутися до трактування категорії інвестиції, то цей термін іноді застосовують вузько й помилково. Найтиповіша помилка полягає в тому, що під інвестиціями розуміють

капітальні вкладення, тобто спрямування коштів у відтворення основних фондів. Разом з тим, інвестиції можуть бути спрямовані і на поповнення оборотних коштів, на придбання різних фінансових інструментів й окремих видів нематеріальних активів. Отже, капітальні вкладення вужче поняття й може розглядатися як одна з форм інвестицій, але не як їх аналог.

Деякі автори визначають інвестиції як вкладення коштів. З цим підходом теж не можна погодитися, тому що інвестування капіталу можна здійснювати не тільки в грошовій, але й в інших формах – рухомого й нерухомого майна, різних фінансових інструментів і нематеріальних активів.

Також зустрічається в деяких визначеннях, що інвестиції – це довгострокове вкладення капіталу. Але й тут необхідно заперечити, тому що інвестування може мати і короткостроковий характер.

Крім того хотілося б відзначити ще один важливий момент, а саме: розуміння інвестицій як будь-яке вкладення коштів, що може й не призводити до зростання капіталу та отримання прибутку. Це так звані “споживчі інвестиції”, які по своєму економічному змісту такими не є. Тому що в цьому разі купують товари безпосередньо для довгострокового споживання, якщо звичайно немає мети подальшого перепродажу.

Отже, вважаємо, що термін “інвестиції” можна визначити, як вкладення капіталу, майнових та інтелектуальних цінностей у визначені об’єкти з метою їх подальшого збільшення, отримання прибутку або іншого виду ефекту.

Це економічна категорія розширеного виробництва. Проте в сучасних умовах це поняття втратило свою багатогранність. Інвестиційна діяльність більшості промислових підприємств спрямована лише на поповнення оборотних коштів і в кращому разі на придбання обладнання, машин та устаткування, причому не найпередовіших зразків. Ця ситуація пояснюється тим, що інвестори зацікавлені фінансувати ті проекти, які здатні у порівняно короткий термін забезпечити окупність вкладених коштів. Тобто інвестиційна діяльність підприємств зводиться до простого відтворення та підтримки існуючого рівня виробництва.

Отже, інновації виступають основним фактором, який породжує інвестиції, тобто головним стимулом, що спонукає здійснювати капітальні вкладення. Своєю чергою активність інноваційної діяльності цілком залежить від обсягу залучених інвестицій й ефективності їх використання.

Одним з найважливіших показників інноваційної активності є частка підприємств, що займаються інноваційною діяльністю. Він дозволяє характеризувати ситуацію загалом, стан економіки загалом, дослідити темпи технологічної перебудови окремих виробництв. За даними статичної звітності [1.6] цей показник, на жаль, поступово знижується (рис. 1).

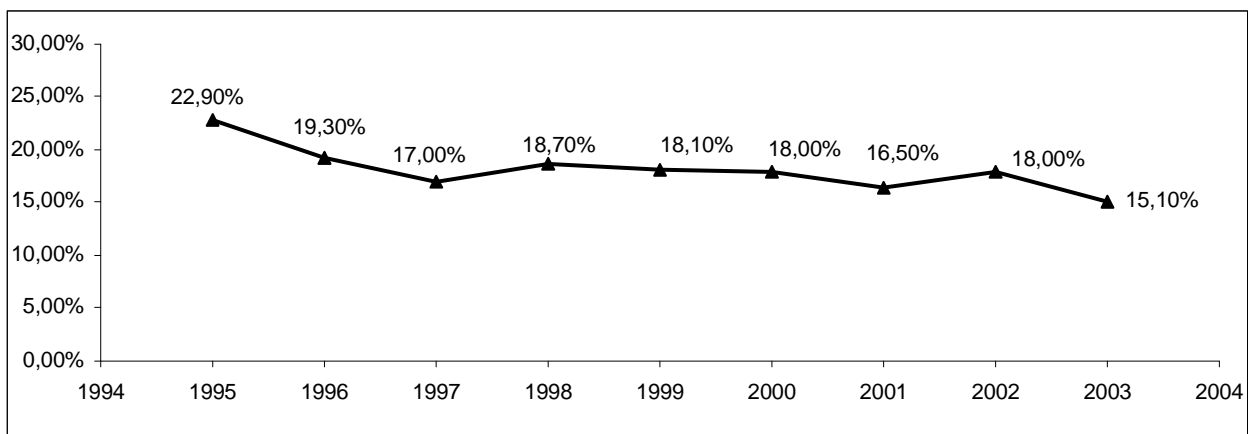

Рис. 1. Динаміка титомої ваги інноваційно-активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств України

Вочевидь зрозуміло, що інноваційний шлях розвитку підприємств не має альтернатив, і більшість промислових підприємств зацікавлені у проведенні інноваційної діяльності, проте цей процес стримується багатьма факторами, а саме:

- нестача власних коштів підприємства;
- недостатня фінансова підтримка держави;

- значні витрати на нововведення;
- високий економічний ризик та тривалий термін окупності;
- висока і не завжди прозора реальна вартість джерел фінансування;
- складність у залученні зовнішніх ресурсів у зв'язку з недостатньою інвестиційною привабливістю підприємств і необ'єктивною їх оцінкою тощо.

З огляду на вищенаведене вкрай необхідним є створення механізму, за допомогою якого можливо активізувати інноваційно-інвестиційну діяльність. На думку авторів, цей механізм повинен передбачати:

- оцінку інвестиційної привабливості підприємства;
- оптимальну схему фінансування інноваційної діяльності, яка передбачає оцінку альтернативних джерел та вибір найдоцільнішого варіанта їх залучення в умовах конкурентного середовища;
- чітку критеріальну базу для вибору найефективніших з погляду зовнішніх і внутрішніх умов напрямків інноваційного розвитку;
- рекомендації з оптимізації інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства;
- комплексну програму інноваційного розвитку підприємств, а також методи стимулювання такої діяльності.

Алгоритм цього механізму показано на рис. 2.

Отже, одним з головних етапів на шляху активізації інноваційно-інвестиційної діяльності, є вдосконалення підходів щодо визначення інвестиційної привабливості підприємства.

Варто зазначити, що існуючі наробітки в цій галузі дають змогу відзначити невирішеність певного кола питань. Про це свідчить неоднозначність трактування сутності інвестиційної привабливості; отожднювання цього поняття з такою категорією, як “інвестиційний клімат”; відсутність типового набору основних критеріїв (факторів), що її формують; а також невирішеність питання щодо вибору самої методики оцінки інвестиційної привабливості об'єкта.

Інвестиційна привабливість об'єкта є підставою для ухвалення рішення про доцільність здійснення або залучення інвестицій. Одним з головних завдань, що постає як перед інвестором, так і перед власником підприємства, є отримання об'єктивної оцінки.

Обмеженість ресурсів змушує підприємство залучати додаткові кошти кредиторів, а інвестор, своєю чергою, прагне вкласти свій капітал у ті галузі, які мають найкращі перспективи розвитку й можуть забезпечити найбільшу ефективність цих вкладень. Отже, питання оцінки інвестиційної привабливості об'єкта є досить важливим моментом під час здійснення активізації інвестиційної діяльності суб'єктів.

В економічних публікаціях термін “привабливість” з'явився зовсім недавно й використовувався переважно як:

- “ділова привабливість” під час аналізу та вибору партнерських зв'язків і відносин між агентами, що характеризується якістю укладених угод, дотриманням норм і зобов'язань, підтримкою певного іміджу;
- “інфраструктурна привабливість” під час аналізу, оцінки та вибору місця або сфери розміщення бізнесу;
- “інвестиційна привабливість” під час аналізу та оцінки об'єктів інвестування, здійснення рейтингових порівнянь.

Проте варто зазначити, що інфраструктурна й ділова привабливість – це складові елементи інвестиційної привабливості підприємства, тому їх виділення правомірно в межах аналізу й оцінки інвестиційної привабливості.

Категорію “інвестиційна привабливість” можна трактувати з різних позицій. Якщо розглядати з позиції інвестора, то зрозуміло, що для нього головним визначальним фактором є прибутковість вкладеного капіталу й ризики, пов'язані із цим процесом. Тобто в цьому разі інвестиційну привабливість підприємства можна подати як таку характеристику, що враховує суперечливі цілі інвестора, а саме максимальний прибуток за мінімального ризику на певному об'єкті.

З іншого боку, застосування принципів системного аналізу дає змогу визначити поняття інвестиційної привабливості як комплекс чинників і характеристик, які впливають на функціонування об'єкта дослідження.

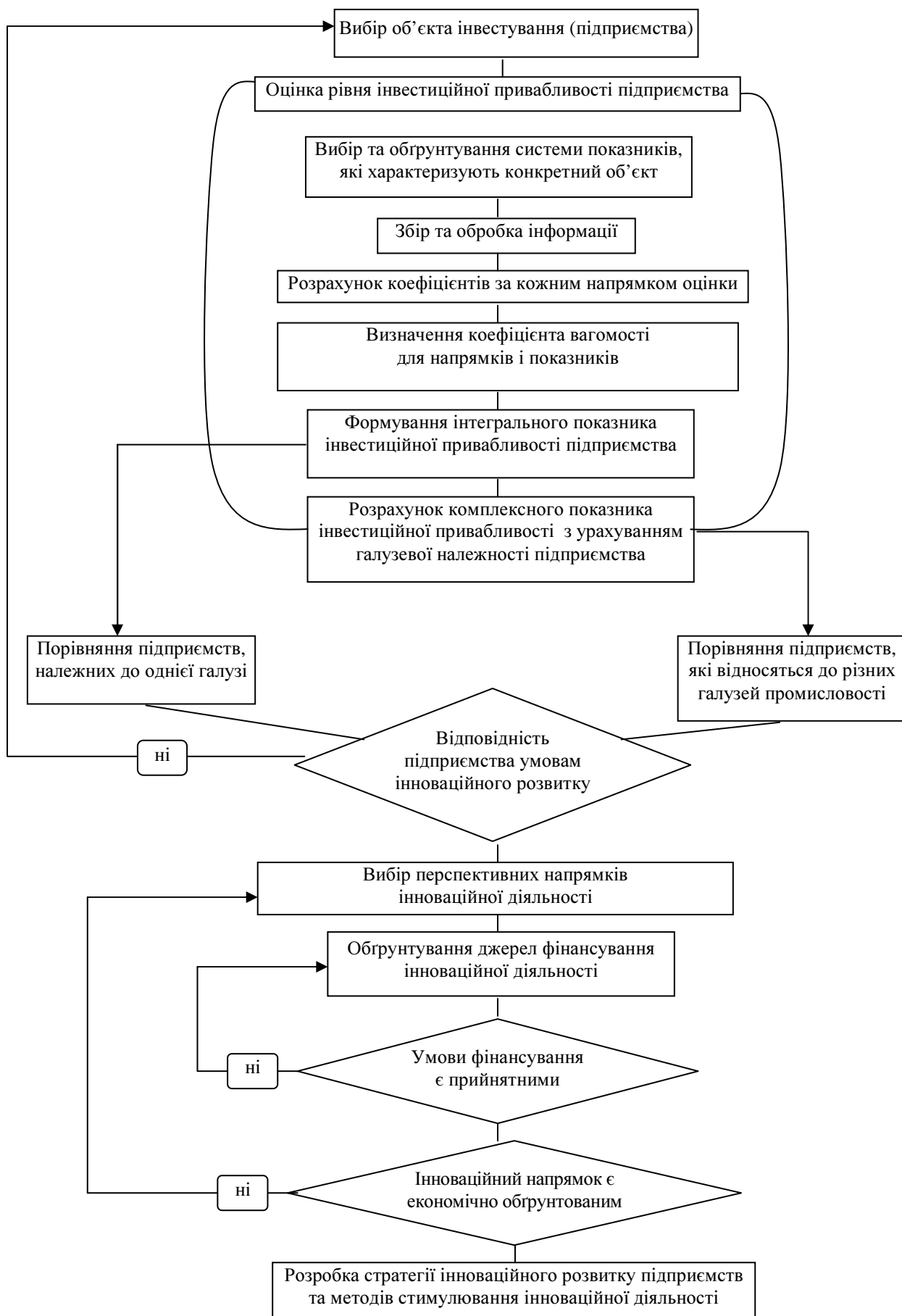

Рис. 2. Механізм активізації інноваційно-інвестиційної діяльності

З позицій економіко-математичних методів інвестиційна привабливість – це система показників, що характеризують ефективність роботи підприємства.

Свою чергою, на думку авторів, інвестиційну привабливість підприємства необхідно розглядати як сукупність об'єктивних ознак, властивостей, коштів, які характеризують потенційні можливості перспектив розвитку майбутнього об'єкта інвестування, а також ефективність використання наявних ресурсів підприємством.

В економічній літературі пропонується багато різноманітних методик щодо визначення інвестиційної привабливості підприємства, зокрема методика, що ґрунтується на аналізі фінансових коефіцієнтів, методика інтегральної оцінки, об'єктний аналіз, рейтингова оцінка тощо. Проте не існує єдиного методичного підходу щодо вирішення цього непростого питання.

Вочевидь зрозуміло, що на першому етапі для розв'язання цього завдання необхідно вибрати та обґрунтувати таку систему показників, застосування яких дасть змогу об'єктивно оцінити рівень інвестиційної привабливості.

Автори вважають, що під час вибору й обґрунтування основних критеріїв необхідно керуватись такими принципами:

- для розрахунку потрібно використовувати достовірну й коректну інформацію;
- показники повинні точно відтворювати істотний аспект діяльності підприємства, бути науково обґрунтованими та об'єктивними;
- розрахунки показників повинні бути зрозумілими та не трудомісткими;
- показники не повинні дублювати один одного й знаходитися у функціональній залежності;
- можливість зіставлення показників з аналогічними з інших підприємств.

На нашу думку, оцінку інвестиційної привабливості підприємства варто здійснювати з позицій системного підходу, заснованого на єдності та взаємодії технічного, трудового, організаційного, екологічного, ресурсного, фінансово-економічного та інших аспектів діяльності підприємства.

Авторами запропонована комплексна методика, яка під час аналізу підприємства враховуватиме чинники зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства, зокрема: фінансово-економічний стан, прогресивність технології управління, кадровий потенціал підприємства та ефективність його використання, якісні та кількісні характеристики техніки і технологій, що використовуються, тощо. Крім того братиметься до уваги галузева належність об'єкта, тобто такі фактори, як енергоємність галузі, стадія життєвого циклу та перспективність розвитку, рівень попиту на продукцію галузі, наявність кваліфікованих кадрів, темпи НТП, рівень конкуренції тощо.

Методика передбачає оцінку підприємства по кожному з відзначених напрямків, а також розрахунок інтегрального показника інвестиційної привабливості, який дає змогу отримати комплексну оцінку підприємства, зіставляти різні об'єкти інвестування та визначати їхній рейтинг.

Необхідно відмітити, що комплексна методика – це інструмент, який визначає можливості підприємства щодо залучення інвестиційних ресурсів, а з іншого ракурсу – запропонований підхід дає змогу оцінити інноваційний потенціал об'єкта, як складову інвестиційної привабливості підприємства.

На думку авторів, запропонована методика дає можливість підвищити рівень обґрунтованості рішень, які приймають інвестори, завдяки повнішому врахуванню факторів, що зумовлюють доцільність та ефективність інновацій.

Висновки

У цій роботі проаналізовано основні поняття інноваційно-інвестиційної сфери; удосконалено категорійний апарат; запропонована комплексна методика оцінки інвестиційної привабливості підприємства, яка враховує чинники внутрішнього й зовнішнього середовища, а також галузеву належність об'єкта; розроблено сукупність заходів з активізації інноваційної та інвестиційної діяльності; наведено алгоритм механізму активізації інноваційно-інвестиційної діяльності.

Перспективи подальших досліджень

Залишається невирішеним питання стосовно створення дієвої схеми фінансування інноваційної діяльності, яка передбачає оцінку альтернативних джерел та вибір найдоцільнішого варіанта їх залучення в умовах конкурентного середовища. Своєю чергою наявність альтернативних напрямків інвестування зумовлює необхідність розробки рекомендацій з оптимізації інноваційно-інвести-

ційної діяльності підприємства. Отже, зазначені питання є пріоритетними для подальшого аналізу та дослідження.

1. Жукович І.А., Рижкова Ю.О. Інноваційна діяльність в українській економіці. Сучасний стан та проблеми // Статистика України. – 2005. – № 1. – С. 24–28. 2. Фльорко В. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства: проблеми врахування ризику і зниження його рівня // Регіональна економіка. – 2003. – № 4. – С. 190–199. 3. Федоренко В.Г. Інноваційна і інвестиційна стратегія України // Економіка та держава. – 2003. – № 8. – С. 16–27. 4. Партин Г., Тивончук О. Стан та перспективи розвитку механізму фінансування інноваційної діяльності підприємств // Регіональна економіка. – 2002. – № 3. – С. 76–85. 5. Захарін С.В. Активізація інноваційної діяльності промислових підприємств // Фінанси України. – 2003. – № 1. – С. 13–20. 6. Наукова та інноваційна діяльність в Україні. – К.: Держкомстат України, 2003. – 360 с. 7. Козаченко Г.В. та ін. Управління інвестиціями на підприємстві: Підручник. – К.: Лібра, 2004. – 368 с.

УДК 641.07

О.І. Досяк

Львівський державний інститут новітніх технологій та управління ім. В. Чорновола

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВІДКРИТИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І АУДИТУ

© Досяк О.І., 2007

Розглянуто актуальні проблеми організації відкритих систем бухгалтерського обліку і аудиту (ВСБОіА) на базі сучасних інформаційних технологій. Описано технічну можливість організації ВСБОіА на основі сучасних засобів програмування та принципів організації баз даних. Показані варіанти організації структури ВСБОіА. Обґрунтована принципова можливість організації нового сегменту на ринку інформаційних послуг.

This article is devoted to actual problems of organization the open system of accounting and auditing (OSAA) which are based on modernity information technology's. In the article describe the technical possibilities of organizations the OSAA which are based on modernity instruments of the programming and principles of organizations Data Bases. In the article shows two variants of organization structure of OSAA. In the article substantiated the principal possibilities of organizations the new segment on the market of information's service.

Постановка проблеми

Комп'ютеризація бухгалтерського обліку в сучасних умовах реалізована в двох основних формах: в кращому випадку застосовується пакет розробки російської фірми "1-С" під назвою "1С:Підприємство" в повному або скороченому (1С:Бухгалтерія) варіантах, в гіршому – комп'ютеризовано процеси розв'язання окремих задач, серед яких найпопулярніші:

- облік праці і заробітної плати;
- облік фінансово-розрахункових операцій;
- облік матеріальних цінностей.

Незалежно від рівня комп'ютеризації бухгалтерського обліку будь-які операції пов'язані з контролем і аудитом діяльності суб'єкта господарської діяльності з боку контролюючих організацій у сучасних умовах становлять процедуру дослідження численних папок, в яких зосереджено бухгалтерський облік протягом визначеного для цієї процедури часу.

Визріла проблема розробки систем бухгалтерського обліку і аудиту відкритих для доступу ззовні для певних категорій користувачів (контролюючі органи, податкові інспекції, організації вищого рівня управління, зацікавлені особи, зокрема можливі інвестори).

Сучасний інструментарій розробки інформаційних систем дає змогу на основі застосування Web-технологій організувати відкриті системи бухгалтерського обліку і аудиту (ВСБОіА) і тим